

אגיש מקע ווארט

גליון תש"פ פרשת חיי שרה כ"ב חשון תשפ"ה

אגדה ובקיאות

"וידבר אל בני חת לאמר" (כג, ג)

השתדלותו הרבה של אברהם אבינו ע"ה לרכוש את מערת המכפלה, מעוררת תמיהה רבתי לדעת הגר"י לוינשטיין זצ"ל בספרו "יד יחזקאל". שכן מדברי חז"ל מוכח שהוא ידע שהמערה שייכת לו, ולפיכך היה לו לכאורה לבטוח בה' שימלא את משאלתו. אם כן, מדוע הוא נזקק למידה כה רבה של השתדלות להשגת השדה והמערה?

שאלה דומה יש לשאול על שליחות אליעזר עבד אברהם. הרי אחרי מעשה העקידה נאמר שאברהם התבשר על לידת רבקה. ומסתבר שהצטיינותה במעשי חסד התפרסם, עוד לפני שהיטיבה עם אליעזר. לכן יש לשאול גם כאן: מדוע לא הורה אברהם לאליעזר ללכת ישירות לקחת את רבקה, ולא להרבות בהשתדלויות?

הענין יתבאר על פי היסוד הידוע של הגר"י מסלנט זצ"ל שאמר שהעולם הזה הינו בית מלון יקר מאד, כי על כל הנאה שמקבלים יש לשלם מחיר גבוה. ביאור דבריו הוא, שכל דבר שהאדם לוקח מהעולם הזה, מהווה טירחה כביכול להקב"ה. כל אחד מבין שעל הטרחת הבורא יתברך, יש לשלם הרבה, כשם שכל הפונה אל רופא מומחה, מבין שהתעריף הוא יקר, קל וחומר לנהנה מן העולם הזה אשר מקבל הנאה מידו של הבורא בעצמו. אכן אין ערוך להנאה זו, ומחירה גבוה ביותר.

לאור זה יש לומר שבהיות האדם צלם אלוקים, כשם שיש להעריך ולהחשיב מאד את טירחת הקב"ה, כך יקרה בעיני ה' טירחת האדם. לכן ככל שהאדם מטריח את עצמו להשגת עניינים בעבודת ה', כן מובטחת הצלחתו. דוגמא: מי שזכה לדעת מסכת מכח כשרונותיו הברוכים וללא עמל ויגיעה, אינו דומה למי שרכש את ידיעות המסכת על ידי עמל מפרך. כי מי שעמל לא קיבל את המסכת במתנה, אלא קנין היא אצלו, ועליו אפשר לומר כי התורה דיליה היא. ידוע ומפורסם על הגר"א שלא רצה ללמוד תורה מפי מלאך, אלא רצה דווקא להשיג את כל ידיעותיו בעמל ויגיעה!

עתה יובן שאברהם אבינו לא רצה לזכות בשום דבר ללא עמל. הוא הבין שדווקא אם ירבה בהשתדלות להשיג מקום קבורה לשרה, או אז יזכה לכל הנחת רוח הבאה מקבורה במקום קבורת אדם וחווה. הוא הדין בעניין מציאת הזיווג ליצחק, רצונו של אברהם היה להביא אשה לבנו על ידי טירחה יתירה. כי ידוע ידע שבשכר הטירחה יזכה שמזיווג זה יהיו לאלפי רבבה וזרעם ימלא את הארץ. כי דווקא בטירחה של צלם אלוקים, אפשר לזכות לגדולות ונצורות!

מספרים שה"חפץ חיים" נמנע מלהשתמש בהפלת גורל (מסתבר שהכוונה לגורל הגר"א) ולפי דברינו מובנת הנהגתו, שכן להפיל גורל נחשב כמטריח את הקב"ה, כיון שגורל הגר"א הוא מעין נבואה קטנה. מה שאין כן אם ישתמש בשכל, אף על פי שגם הוא מתנת הבורא, אבל זהו הטבע שהוטבע בבריאה - שכל אדם ישתמש בשכלו. בהשתמשו בשכל, האדם נחשב כמטריח את עצמו, ומקבל יותר שכר בגין הטירחה הזו.

(ילקוט לקח טוב)

ארבע מאות שקל ביני ובינך מה היא [כ"ג ט"ו]

איתא בגמ' בקידושין שאת קידושי כסף לומדים מעפרון, ונ- שאלת השאלה - איך לומדים קידושי כסף מכזה אדם? - אלא אמר הרב"ה מבאבוב הקודם - כששאלו את אברהם אבינו - עשית עסקה טובה עם עפרון? אמר להם אברהם - מה השאלה - קניתי את 'מערת המכפלה' - פתחה של גן-עדן בארבע מאות שקל - זה כלום?! לעומת זאת כששאלו את עפרון - עשית עסקה טובה? אמר עפרון - מכרתי בית קברות בהון עתק!... סוד האושר בבית היהודי - שכל אחד יעריך שכר 'מדות טובות' כנגד הפסדו... וד"ל. (חיים של תורה)

"ולקחת אשה לבני ליצחק" [כ"ד ד']

פרשה זו יפה נדרשת בדרשות שיזוכי... ומספר הישר - ספר בראשית אנו למדים מדות טובות וישרות... וכבר שאלו תלמידי הגאון מטשיבין זצ"ל את רבם, כ"כ הרבה פרטים יש לברר בשי- דוך, ואיך נדע במה להתחיל ועל מה לשים דגש?! ענה הגאון מטשיבין - בעיקר יש לברר על ג' דברים: 'מדות, ומדות, ו... מדות' !!! על אליעזר עבד אברהם, נאמרו דברים מופלאים... "זקן ביתו" שזיו איקונין שלו דומה לשל אברהם. "המושל בכל אשר לו" בי- צרו כמותו... 'דולה ומשקה' מתורת רבו... 'עומד ומשמש' במערת המכפלה, ואף היה 'מאותם שנכנסו חיים לגן עדן'... והביא בשם התפארת שלמה שתמה למה היה צריך כל פרשת זיווגו של יצחק להיעשות במהירות כה גדולה? שבבוקרו של יום אמר אע"ה לא- ליעזר 'ואשביעך'... להוציא את רבקה ממקום הרשעים שם בארם נהריים, כיון שנעשית כבר בת ג' שנים... וזכה לקפיצת הדרך. וכבר למחרת בשעת מנחה, היה שוב אצל א"א?! אלא, שכיון שהיה דולה ומשקה מתורת רבו, הקפיד שלא להחסיר אף יום אחד מלהיות אצל א"א... וכל הששים וחמש שנים לא החסיר אלי- עזר אפ' יום אחד מתורת רבו... והנה, הבה נתבונן - אמרו חז"ל,

שתי האמהות. ואילו, בכדי להוציא את רבקה מאת בתואל ולבן, [ואייתא, שבתואל היה טומאה קשה יותר מלבן...] לזה עמד זכר- תו של אליעזר, בזה שעמד בנסיון כנ"ל ולא התיאש ולא הרחר אחר אאע"ה לרגע. ועפ"י יוצא, שאליעזר - בהתגברותו על נסיון היאוש... הוא שבעזרתו נבנה כל הבנין של כלל ישראל.

[חיים של תורה]

והיה הנערה אשר אמר אליה הטי נא כדך ואשתה ואמרה שתה וגם גמליך אשקה אתה הכחת לע- בדך ליצחק (כד,יד)

"אותה הוכחת - ראויה היא לו שתהא גומלת חסדים
וכדאי היא ליכנס בביתו של אברהם (רש"י)

יש להבין בזה מה ראה אליעזר כל כך במעשה זה שעשתה שהשקתה אותו ואת גמליו שהיא בעלת חסד, הרי עשתה דבר שלכאורה לא כרוך במסירות מיוחדת. ובשלמא אם היתה הול- כת למרחקים כדי לסעוד זקנים, חולים ותשושים, מובן. אך כאן בסך הכל עשתה מעשה אדיב לעובר אורח שבקש עזרה? ויש ללמוד מכאן יסוד במידת החסד, שמעשה חסד לזקנים וחולים שהם במצבם חסרי ישע, אין בזה כל כך חידוש, שהרי לא לתמוך בהם זה גובל באכזריות מאחר שאינם יכולים להתמודד בעצמם עם מצבם. אך הגדלות שנראתה כאן בעשיית החסד של רבקה היא שעשתה חסד עם אדם שנראה צעיר וכוחו במונתו שיכול להשקות גם את עצמו וגם את גמליו וכפי שעשה כל הדרך עד שהגיע להנה. ולמרות הכל, התגברה על עצמה והשקתה אותו

בת הייתה לאליעזר ואלי שמה, והיה מבקש להשיאה ליצחק. ז"א, 65 שנה מכין אליעזר את עצמו להיות המחותן של אאע"ה! והנה כשכבר העלה את הנושא על השלחן... אומר לו א"א - צר לי... יכול להיות שהכלה 'בסדר'... אבל יש בעיה עם המחותן... (!) 'אין ארור מתדבק בברוך' !!! בא ואשביעך שתלך למשפח- תי בארם נהריים... ושם תמצא את המחותן הראוי... ותביא אשה לבני ליצחק. אליעזר אינו מהרהר לרגע. אינו שואל שאלות. הוא אמנם לא מצליח להיזכר באיזה צדיק או אדם גדול שדר שם ובא בקשר פעם בעבר עם אדונו אברהם... אבל עוד מעט יגיע לשם ויעשה היכרות עם אותו 'אדם גדול'... שראוי להיות המחותן... ובבואו לשם... שוד ושבר. המחותן המדובר, מנסה להרעילו עם צלחת מרק... פשוט רוצח 'בודקין באחיה'... [נתעב! והגיס הח- שוב] שהרי -מגיע לקראתו עם כלי משחית לרצחו נפש ולקחת את כל המתנות שעל הגמלים לעצמו. ואליעזר נצרך לומר שמות הק'... כדי לעוף באויר עם גמליו בצוותא... לינצל מידי המשחית !!! פלאי פלאים... אני הוא זה שעליו אמרו - 'אין ארור מתדבק בברוך'... ואלו השודדים הרוצחים... הם ראויים יותר ממני !? ... יש כאן מקום לתסכול וליאוש גם יחד... לשפוט ולדון ולהעריך מחדש מה דעתו על אדונו אברהם... אבל אליעזר עומד בנסיון זה ו'שירת אותו צדיק באמונה' ! ובזה, יצא ברגע אחד ממצב של 'אין ארור מתדבק בברוך' ל - 'בא ברוך ה'! ! ומוסיף, בשם השם משמואל - שפעולה זו של אליעזר, לעמוד בנסיון גדול זה, ולא להרהר אחר אאע"ה, הייתה מדרגה גדולה, שעלתה אף על יעקב אבינו, שעליו נאמר "בית יעקב אשר פדה - שכדי להוציא מחורן את שתי ... את אברהם" האמהות הק' רחל ולאה, היה צריך יעקב אבינו ע"ה לעמול ארבע עשרה שנים בבית לבן, ולעבוד את ה' במצבים לא פשוטים... שרק על ידם הצליח להוציא משם

בעומק הפרשה

ריתחא דאורייתא

"ויתן אברהם את כל אשר לו" (כ"ה ה')

בגמ' כתובות נג. איתא "דאמר ליה שמואל לרב יהודה, שיננא לא תיהוי בעבורי אחסנתא אפילו מברא בישא לברא טבא דלא ידיעא מאי זרעא נפיק מיניה וכ"ש מברא לברתא". ולפי"ז יש לתמוה כיון דאין להעביר ירושה מבן רשע לבן צדיק, איך העביר אברהם כל ירושתו מישמעאל ומבני הפלגשים ונתן הכל ליצחק

כה"ק המושב זקנים והרא"ם לעיל (פכ"ד פסוק י') ובדעת זקנים ובר"ח פלטיאל כאן. והנה עיקר קושיא מבוססת על מה שהראשונים הנ"ל והרא"ם נקטו בפשיטות שהא דאין להעביר ירושה מבן רשע לבן צדיק אינו דווקא כשמעביר הירושה לאחר מיתתו (כגו' בשכיב מרע או בבריא מכאן ולאחר מיתה), אלא אפי' כשעושה כן מחיים, וכן מבואר בר"ח פלטיאל שהקשה קושיא זו, וביאר דע"כ גם מחיים אסור להעביר הירושה מהבן רשע לבן הצדיק כדמוכח בכתובות נג., ויעו"ע בשו"ת חת"ס (חו"מ סו"ס קנ"א) שדן אם בהעברת נחלה מחיים מיורשיו שייך איסור זה, וכתב דמהסוגיא שם בכתובות נג. מוכח להדיא

דאף כשנותן מתנה מחיים (ולאחר מיתה) שייך איסור זה.

ומצינו בזה כמה דרכים ליישב קושיא זו.

במושב זקנים ובר"ח פלטיאל וברא"ם ובגור אריה (לעיל כד, י) תירצו, דהנה שרה אמרה כי לא ירש בן האמה הזאת עם בני יצחק, והקב"ה הסכים לזה שאמר כל אשר תאמר אליך שרה שמע בקולה כי ביצחק יקרא לך זרע, וא"כ הקב"ה אמר לו לעשות כן, (ויעו"י בדברי דוד לט"ז כאן שג"כ תי' שעשה כן עפ"י הדיבור).

ובס' באר שבע (סנהדרין צא.) תמה ע"ז דכ"ז מתרץ איך הפקיע הירושה מישמעאל שעליו אמרה שרה כי לא ירש בן האמה הזאת משום שראתה אותו מצחק, אבל בני הגר שנוולדו אח"כ מנ"ל שציוה ה' שלא ירשו, ולכא' יש ליישב שמדברי הקב"ה שאמר "כי ביצחק יקרא לך זרע" ולא באחר, משמע דאף בני הגר שיוולדו אח"כ בכלל.

בס' שלל דוד עה"ת (מבעל היד דוד) תי', דהנה כל הטעם שאסור להעביר הירושה מבן רשע לצדיק הוא משום דילמא נפק זרע מעליא מהבן רשע, אבל כאן שנשא בניו נשים נכריות וקיי"ל דהולד כמותה, א"כ ידע בודאי שאין הזרע יתייחס אחריו, וזהו כי ביצחק יקרא לך זרע, דרק הבנים של יצחק מתייחסים אחריו.

(פנינים מבי מדרשא)

שאלות מענינות בהלכה

(בענינים שונים, מבית הגר"ח קנייבסקי)

"אשר הנחני בדרך אמת"

שח הגאון רבי יצחק זיברשטיין שליט"א (מובא בספר ברכי נפשי), סיפר לנו ת"ח חשוב אחד שכאשר הדפיס את ספרו, ובו הובאו הרבה דברים בשמו של הגר"ח קנייבסקי, הביא את הדברים אל הגאון שליט"א, כדי שיעבור עליהם וייתן את הסכמתו. ואכן, הגר"ח ניאות להקצות מזמנו הכל כך יקר ועבר על הציטוטים שנאמרו בשמו. כשקיבל לידיו את הדפים בחזרה, הופתע מיודענו לראות שהגר"ח קנייבסקי לא תיקן כמעט שום דבר מכל הדברים שהובאו בשמו. הדברים נכתבו אפוא בצורה מדויקת ונכונה. ובכל אופן, בכל שמו-עה ושמועה שהובאה בשמו, תיקן הגר"ח טעות אחת. מחבר הספר כתב את השם 'קנייבסקי' בשני יו"דין והגר"ח תיקן זאת ל'קניבסקי', ביו"ד אחת. המחבר שהיה מופתע עד מאד, שאל את הגר"ח מה ראה לנכון לתקן את המילה, הרי לא מדובר בטעות בהלכה, או בהשקפה, וכל כיו"ב, ואם כן מאי נפקא-מינה אם יהיה כתוב קנייבסקי או קניבסקי? והשיב לו הגאון: 'קנייבסקי' בשני יו"דין- זו לא אמת. וכשהדבר אינו אמת, אי אפשר להשאירו כך, אפילו שלא תצא מכאן טעות כלשהי. המשך האברך ושאל: אבל מדוע להתאמץ ולתקן בכל פעם ופעם; הרי הגאון היה יכול לומר לי בעל פה פעם אחת לתקן את כל הפעמים שבהם מוזכרת המילה קנייבסקי, ולהופכה לקניבסקי, ובלי ספק שהייתי ממלא את ההוראה הזו? הת"ח הוסיף בדרך אגב שכיום, בדור המחשבים, די בל-חיצת כפתור, כדי לתקן בהוראת-מחשב אחת את כל המק-רים הנ"ל בהם נכתב קנייבסקי בשני יו"דין! ואם כן השאלה מתעצמת, לשם מה התאמץ הגאון שליט"א לתקן כל מילה? והשיבו הגר"ח: 'כאשר אני עובר על החומר ורואה את המילה קנייבסקי, אינני יכול לעבור הלאה, מבלי שאמחק, כי זו לא אמת, ועל דבר שאינו אמיתי, אי אפשר לעבור לסדר היום'...

ולקחת אשה לבני ליצחק [כ"ד ל"ח]

שכשאברהם שולח את אליעזר להביא אשה ליצחק, אומר לו אברהם "ולקחת אשה לבני ליצחק", וכשאליעזר מגיע לשם הוא אמר "אדוני אמר לקחת אשה לבני" ולא הזכיר - אומר הבית הלוי - הלך איזה "לבני ליצחק" גביר וחיפש לבתו שידוך, הציעו לו בחורים חשובים ומתמידים, ובסוף הציעו לו בחור - לא מתמיד גדול... אבל אבא שלו הוא אדם גדול וחשוב וכו', אמר הגביר - זה אני מחפש... שברו צלחת... אמרו לו - הציעו לך בחורים טובים פי כמה ולא רצית, ומה מצאת בחתן הזה, האבא חשוב וכו' אבל הבחור?... אמר להם - אני אגיד לכם את האמת - חיפשתי בחור חשוב, אבל אני... אומר לא רוצה שהבת שלי תהיה 'רבנית' הבית הלוי - אליעזר מגיע לשם - הוא ראה את המחותר והבין במי מדו-בר, והבין שאם יגיד שהחתן הולך להיות גדול הדור זה לא כל-כך יעניין אותם, אז אמר להם אליעזר - המחותר הוא אברהם - הוא אדם חשוב וכו' וכו', ועל זה אמרו לו - זה מתאים לנו...!!!

[בית הלוי]

ואת גמליו. ודוקא בדבר כעין זה נמדד החסד - בדברים הפשוטים שההרגשה אומרת שאין כל כך חובה לעשותם. (וזאת ליהודה)

"ויאמרו אחיה ואמה תשב הנערה אתנו ימים או עשור" (כד, נה)

אליעזר יושב עם משפחת רבקה ומספר להם על שליחותו ועל הסייעתא דשמיא שהיתה לו במציאתה של רבקה. והם משיבים פה אחד: "מד' יצא הדבר", אמנם למחרת בבוקר הם מבקשים שרבקה תישאר איתם לתקופה קצרה ואז תלך. ואליעזר משיב להם: "אל תאחרו אותי וה' הצליח דרכי", לכאורה איזו תשובה זו על בקשתם?

בשיחה האחרונה שמסר הגה"צ רבי ירוחם ליאוויץ זצ"ל מנהל רוחני ישיבת מיר לפני פטירתו אמר שהתורה גילתה לנו בזה יסוד נורא הוד, המקיף את כל חיי האדם. במשנה (אבות פ"ב מט"ו) "רבי טרפון אומר היום קצר והמלאכה מרובה והפועלים עצלים" סיבות אלו מחייבות את האדם לזריזות בעבודה. צריך ביאור, מה מוסיף לנו התנא באומרו: "ובעל הבית דוחק"? אלא, אין הביאור "דוחק" כפי שאנו מורגלים - מכריח את הפועלים לעבוד, אלא שהקב"ה כביכול אינו מחכה ואינו ממתין, אלא ממחר ודוחק מאוד, "בעל הבית דוחק" מצד מהירות השכינה שאינה מתעכבת בשום אופן, מדלגת על ההרים ומקפצת על הגבעות ועל האדם לרוץ ולמהר אחרי הקב"ה כביכול עד שאין לו שהות להתעכב אף רגע, כי אין ממתנים לו כלל וכלל! והמשיל זאת לאחד שרוצה מאוד ללכת עם חברו לאיזה מקום, ואמר לו החבר שהוא מסכים לעבור ליד ביתו בשעה מסויימת ואז ילכו, הלה שמכירו ויודע שאם לא יהיה מוכן, לא יחכה לו, מוכן ומזומן לצאת, כדי שברגע שהלה ידפוק בדלתו, יחיש תיכף לקראתו בכל כח מהירותו, שכן שום דבר לא יועיל לעכבו ברצותו ללכת איתו. ואף אם יהיה באמצע מלאכתו או סעודתו ירוץ, בידעו שהתעכבות קלה תגרום שלא יוכל ללכת איתו. זה הציור של "בעל הבית דוחק". על האדם להיות מוכן כל ימיו לתפקידיו.

זה שאמר אליעזר: "אל תאחרו אותי וד' הצליח דרכי" - מכיון שהש"ת הצליח דרכי, הרי כבוד ה' נצב עלי, כביכול הש"ת עובר עכשיו דרך ביתי ולכן אל תאחרו אותי. עלי לרוץ מהר ואיני יכול להתמהמה אף רגע.

ביסוד זה יישב הגה"צ רבי מתתיהו חיים סלומון שליט"א מנהל רוחני ישיבת ליקווד קושיא עצומה: הרי להמבואר ברש"י באותו לילה מת בתואל, כמבואר ברש"י "ויאמרו אחיה ואמה - ובתואל היכן היה, היה רוצה לעכב ובא מלאך והמיתו", אם כן טענתם מובנת היטב, נכון שהסכמו לגופו של דבר, אך עתה שאירע לנו אסון כזה, איזו הנהגה מוזרה היא לקחת אותה עתה ממשפחתה, אולי תשאר ימים או עשור. הסביר להם אליעזר: "בעל הבית דוחק!" אם לא אקח אותה עכשיו מי יודע אם אוכל עוד למלא שליחותי.

(דעת חכמה ומוסר)

"התלכי עם האיש הזה ותאמר אלך" (כד, נח)

ותאמר אלך - מעצמי ואף אם אינכם רוצים" (רש"י).

בספר 'באר מים חיים' מדייק שלכאורה דברי רבקה "אף אם אינכם רוצים" - "זה כדברי עזות נגד אמה ואח הגדול ממנה, שתלך אף שלא ברצונם. ובפרט... והיא קטנה בת ג' שנים שתדחוק ללכת לבית בעלה". בעת ששהה רבי יוסף שלמה כהנמן, הרב מפוניבז', בפעם הראשונה באמריקה לאסוף כסף לשיבתו, חלה ברגלו והרופאים טענו שנוצר זיהום חריף עד שהרגל הגיעה למצב של נמק וכדי שלא יתפשט הנמק הלאה - מוכרחים לקטוע את רגלו. רח"ל. הלך הרב מפוניבז' לגדור לי התורה באמריקה ושאל לחוות דעתם. הרבנים כולם היו תמימי דעים שמדובר בפיקוח נפש וכי יש לשמוע בקול הרופאים ויפה שעה אחת קודם, עם כל הכאב שבדבר. לא נחה דעתו של הרב מפוניבז' בדבריהם, והחליט שאינו עושה שום פעולה עד שישאל את ה'חזון איש' שלחו טלגרמה לארץ ישראל וחיכו לתשובה. התשובה הגיעה עד מהרה: ה'חזון איש' אומר שלא יכרתו את הרגל. כמובן שהרופאים כולם הסבירו לו שהוא מסכן את עצמו לשווא, מארחיו וחלק מן הרבנים הביעו תמיהה כיצד זה מורה ה'חזון איש' נגד הסברה הפשוטה של פיקוח נפש. אולם הפוניבז' ער רב איתן בדעתו: ה'חזון איש' אמר שלא לכרות - אז לא כורתים. ימים ספורים חלפו, הנפחות ירדה, הצבע העז פינה את מקומו לגוון טבעי והרב מפוניבז' הלך לסנוט ברופאים. הנה אירע נס גלוי. אלא שהרופאים העמידוהו מיד על טעותו ועל טעותם: הם אבחנו בטעות שמדובר בנמק, כאשר בסך הכל היה מדובר ב'ששונה' ברגל. הנס האמיתי - אמרו לו - הוא ששמעת לרב שלך, אחרת היינו כורתים את רגלך בטעות גמורה. הגיע רבי יוסף שלמה לארץ הקודש והלך להודות ל'חזון איש' שהצילו מנכות. "רבי" הפטיר הרב מפוניבז' בבדיחות הדעת, "זה הרי ממש מופת של רבי לחסידים"... חייך ה'חזון איש' והסביר: "אין כאן שום מופת. אלא שבספרי אני כותב רבות על השגחה פרטית ושאלו שום מקרה בעולם והכל מכוון בדקדוק גדול. בעת ששאלתך הגיעה, אחזתי בלימודי בסוגיית 'פסיק רישיה ולא ימות', ונתתי אל ליבי להבין מה זה שהשאלה הגיעה בדיוק בעת שעסקתי בסוגיה זו. "הסקתי מכך שכיון שאתה הולך לאסוף כסף לשיבה ברגליך, הרי שרגליך הינן כמו ה'ראש' של הישיבה שאי אפשר להסירו, משום שכל ה'גוף' ימות"... מבאר ה'באר מים חיים' את דברי רבקה למשפחתה: אליעזר יצא היום מכנען והגיע בקפיצת הדרך, מכל הנערות שליד הבאר הוא מצא דווקא אותי ממשפחת אברהם, בתואל אבינו רצה לעכב את השידוך ובא מלאך והמיתו - אינכם רואים שיש כאן השגחה פרטית כדי שהדבר יצא אל הפועל? האם צריכים שעוד מישהו ימות כאן כדי שתבינו מה עלינו לעשות?!...פעמים רבות שאדם מנסה תוכניות מתוכניות שונות ואינו מצליח. מרבקה נלמד להתבונן

שמה חפץ השם מאיתנו בדבר אחר או בדרך אחרת. נטה אוזן ונפקח עין להשגחה הפרטית שעוטפת אותנו בכל רגע ורגע. בעשרות "מקרים" כלל לא מקריים ולחשב מסלול מחדש. מעשה ביהודי אמריקאי, שהיה רחוק מאוד משמירת מצוות, עד כי בקושי ידע שהוא יהודי. יום אחד הגיע אותו יהודי לביקור בכותל המערבי, וכפי שקורה ליהודים רבים במקום קדוש זה, נתקף לפתע ברגש יהודי עז שהציף אותו. הרים את עיניו לשמים וקרא: "אלוקים, אם אתה קיים תן לי סימן!". לא חלפה שנייה אחת, והיהודי הרגיש יד מונחת על כתפו. נדהם ומתפלל, הסתובב היהודי, וראה מולו את הרב מאיר שוסטר (ה ירפאהו בקרוב), המכונה: "המחזיר בתשובה של הכותל". ר מאיר פנה אליו ברכות, ושאל: "האם אתה יהודי? האם תרצה ללמוד מעט על יהדות?". הסימן הספיק לאיש, והוא אכן הלך ללמוד יהדות, וחזר בתשובה שלמה. הסימנים משמים לפעמים אכן מסמנים את רצון ה', אך לפעמים רק מהווים ניסיון לאדם, לראות אם ידבוק בדרך ה' בכל מקרה.

מסופר על הרב מבריסק, רבי יצחק זאב סלוביצקי זצ"ל, שפעם אחת שמע על אוטובוס שנסע בשבת ונשרף, והגיב: "השבת שורפת!". שאלוהו בתמיהה: "אם השריפה היא עונש על חילול שבת, מדוע ישנם אוטובוסים רבים אחרים שנסעו ולא נשרפו?" השיב להם הרב מבריסק: "למה האוטובוסים האחרים לא נשרפו - אין לי הסבר, אך למה האוטובוס הזה נשרף, אני יודע!". מסיפור זה יש ללמוד שפעמים רבות יש הסתר פנים, ולא רואים שהחוטא נענש מיד, וזה בהחלט ניסיון לאדם. אולם, לפעמים הקב"ה שולח גם סימנים שבאים להוכיח על נכונות המעשה...

ככל שהגלות מעמיקה, ויש ירידת הדורות - כך ההנהגה של החושך גדולה יותר. בדורות עברו היו תקופות שעם ישראל זכה להארת פנים, כמו בזמן שבית המקדש היה קיים והיו אורים ותומים. אולם, עתה מתקיים בנו הכתוב (דברים ל"א, י"ח): "ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא". אם נזכה לעבוד את ה' כראוי, דווקא מתוך ההסתר הגדול הזה והבלבול הקשה, נוכל בע"ה להביא את העולם לתיקונו.

מסופר על החפץ חיים שכאשר התחיל לכתוב את חיבורו הגדול "משנה ברורה", קרה לו מקרה מצער ביותר - נפטר לו חתנו האהוב. החפץ חיים לא חשב שזהו סימן שעליו להפסיק את כתיבת ספרו, אלא הבין שזהו ניסיון משמים. פנה אל היצר הרע ואמר לו: "אני יודע שאתה מנסה למנוע אותי מהמעשה החשוב שאני עושה, אך לא תצליח! אמשך לכתוב את המשנה ברורה..."

אדם שידע להתייחס אל הסימנים השמימיים בצורה הראויה, יזכה בעזרת ה' להפיק מהם תועלת וחיזוק, מבלי שיגרמו לו לטעויות בשיקול הדעת (בנוגע לצדיקים גדולים, יש להם אפשרות להכריע גם על פי רמזים אלווקיים, כיוון שניחוונו ברוח הקודש).

[במחשבה תחילה]